

การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจั่ว
ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

The Potential The Preservation of Lanna Culture and Traditions for Youth in Baandong
Pa Ngew Mekhunwan Subdistrict, Chiang Mai

พระครูปลัดศิวกัฏ ภทรญาโณ (หน่อต้อย), พระครูธีรสุตพจน์, สุวิน มักได้

Siwaphat Nortui, Phrakrutheerasutapoj, Suwin Mukdai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Email: Siwaphat1221@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาก่อนการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติ โดย 1) เชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและสนทนากลุ่มศึกษาความเห็นของของผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) เชิงปฏิบัติการ โดยศึกษาจากเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจั่วที่เข้าร่วมโครงการ ผลวิจัยพบว่า

1. การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่า โดย การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมล้านนา เช่น ประเพณียี่เป็ง เพื่อเป็นการรักษาฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามาเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ ส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง

2. การสร้างอัตลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจั่ว กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมชุมชนและตัวบุคคล โดยการร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ของล้านนา เช่นการสร้างโคมในประเพณียี่เป็ง ซึ่งแฝงไปด้วยเรื่องราวของวิถีชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพุทธ

ศาสนา ในวัฒนธรรมชาวล้านนา ซึ่งเป็นมากกว่าสิ่งของที่ถูกคิดประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้งานในประเพณีวัฒนธรรมเท่านั้น แต่เป็นเรื่องราวของงานหัตถศิลป์ที่เกิดขึ้น ควบคู่กับเรื่องราววิถีชีวิต ความศรัทธา ความเชื่อ จารีต ประเพณีของชาวล้านนา ที่สั่งสมส่งต่อมายังรุ่นสู่รุ่น เกิดเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีความงดงาม ซึ่งอาจจะแสดงถึง สว่างไสวรุ่งโรจน์ให้กับชีวิตของชาวล้านนาและเพื่อเป็นพุทธบูชา เทพารักษ์ ทำให้บ้านมีแสงสว่าง เป็นสิริมงคล แก่ตนเองและครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป

3. รูปแบบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจั่ว เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเรื่องประเพณีวัฒนธรรมล้านนา คือประเพณียี่เป็งที่เป็นประเพณีที่โดดเด่นของคนล้านนา มีการร่วมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นยี่เป็ง เยาวชนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนโบราณที่มีชีวิตแบบเรียบง่าย และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์การเล่นแบบพื้นบ้านของท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่าวิถีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ตามแนวราชดำริของพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 9 โดยใช้วิถีการดำเนินชีวิตกับประเพณีวัฒนธรรม รู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรม และรู้จักและหวงแหนบ้านเกิดของตนเองมากยิ่งขึ้นสามารถสังเคราะห์รูปแบบได้ 3 ประการหลัก คือ 1) การใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ที่วัด และ 3) การจัดการความรู้ ที่โรงเรียน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, ประเพณีวัฒนธรรมล้านนา, เยาวชน

Abstract

The thesis entitled 'The Preservation of Lanna Culture and Tradition of Youth in Dong Pa Ngio Village, Ma Khun Wan Sub District, San Pa Tong District, Chiang Mai Province' consists of three objectives: 1) to examine the preservation of Lanna culture and tradition of the youth in Dong Pa Ngio Village, 2) to explore the creation of Lanna cultural identity, tradition and preservation of the youth in Dong Pa Ngio Village and 3) to analyze the pattern of preserving Lanna traditions and cultures of youth in Dong Pa Ngio village. This research divided into two parts: 1) qualitative research; it consists of analyzing data from associated papers and group discussions to study stakeholder opinions and 2) action research; it was examined from the youths in Dong Pa Ngio village who participated in the project.

The results revealed that the conservation of Lanna traditions of youth in Dong Pa Ngio Village can be done by raising awareness to appreciate the value, essence and importance of local wisdom. In addition, youth should be encouraged to organize activities based on Lanna traditions and culture like the Yi Peng Festival. To maintain and restore a culture, wisdom lost or lost that should be selected back to make it valuable and important to life. It should initiate, innovate and improve the wisdom to adapt the times and benefit in routine life. The transmission of culture should be performed by accepting the wisdom of the past,

choosing and carefully scrutinizing the cause and effect and transmitting it to the people of society. Activities should be promoted to create networks for the inheritance and development of the community's wisdom and promote widespread dissemination and exchange of wisdom and culture.

The cultural identity-building process of youth in Dong Pa Ngio Village is the result of interaction between society and individuals, in collaboration with the creation of Lanna identity, like the invention of lanterns in the Yi Peng tradition. These are the deep stories of the way of life and faith in Buddhism. In Lanna culture, it is much more than an item that has been invented for use in cultural traditions only, it is a story of craftsmanship that occurs in conjunction with the story of the way of life, faith, belief and customs of the Lanna people that have been cultivated through generations. Until it becomes the graceful handicraft and brightens the life of the Lanna people and for the worship of the Buddha and guardian deity includes causing the house a brilliant light for the prosperity of family.

Regarding a pattern for conservation of Lanna culture and traditions of the youths in Dong Pa Ngio Village, they participated in the Yi Peng Festival, an outstanding tradition of the Lanna people. They have jointly preserved the Yi Peng Festival and comprehend the ancient way who enjoyed an uncomplicated life without polluting the environment. In addition, they also learned about the preservation of local folk play that were involved in valuable cultural traditions and learned how to enjoy a self-sufficient life according to the splendid initiative of King Rama IX. They lived and learned by the traditional and cultural ways, appreciate the value of culture and love to cherish their hometown even more. However, in this research, three primary models could be synthesized: 1) community-based, 2) building of learning processes at monasteries and 3) knowledge management at schools.

Keywords: The Preservation, Lanna Culture and Tradition, Youth

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางประเพณีวัฒนธรรมแตกต่างกันตามบริบทท้องถิ่น บางสิ่งบางอย่างแต่ละพื้นที่มีลักษณะที่เหมือนกันมีความคล้ายกัน แต่ลักษณะประเพณีบางอย่างแตกต่างกัน ตามลักษณะของภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ ความคิด ความเชื่อ ศาสนา ความหลากหลายทางด้าน วัฒนธรรม ถือเป็นธรรมชาติโดยที่รากฐานด้านความคิดแบบดั้งเดิมของสังคมไทยมีลักษณะปรากฏเด่นชัด ทางด้านวัฒนธรรมประเพณี สังคมไทยนั้นถือได้ว่าเป็นสังคมชาวพุทธ เพราะความที่ประชาชนภายในประเทศ นับถือพระพุทธศาสนามีจำนวน ร้อยละ 93.5 ของประชากรในประเทศไทย ทำให้รากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเพณีวัฒนธรรมของสังคมไทยทั่วทั้งประเทศจะเกิดจากพระพุทธศาสนาตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ ภาคเหนือเป็นพื้นที่หนึ่งของประเทศไทยที่มีมรดกทางวัฒนธรรมประเพณี และธรรมชาติในแบบล้านนาที่มีคุณค่าและมีความสำคัญโดดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่สำคัญที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้เข้ามาเที่ยวชมวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มาท่องเที่ยวชื่นชมความเป็นล้านนาของจังหวัดภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่จากสถิติปี 2562 มีจำนวนทั้งหมด 6,992,406 คนจึงควรมีการดำเนินการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสืบต่อ รักษาไว้สืบไป ประเพณีล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่ของแต่ละอำเภอที่เกิดจากความเชื่อ เรื่องตำนานที่มีมานาน เช่น ประกอบด้วยประเพณีตานข้าวใหม่ จัดขึ้นหลังจากเสร็จสิ้นฤดูการทำนาเกี่ยวข้าว ประเพณีฟังธรรมเดือนหกเป็ง หรือ การฟังเทศน์มหาชาติ ประเพณีชิงชาววา ประเพณีแห่คร้วตาน ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ ประเพณียี่เป็งแห่โคม ประเพณีแห่ไม้ค้ำสะหลี ประเพณีบวชป่า เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันประเพณีวัฒนธรรมล้านนาจะเลือนหายไปจากพื้นที่ภาคเหนือ อันเนื่องมาจากความเจริญทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัตถุ ทางด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงส่งผลกระทบต่อไปยังวัฒนธรรมประเพณีของคนล้านนา ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างก็หายไปจากพื้นที่ จากคนสังคมล้านนาก็กลายเป็นคนสังคมเมืองมากขึ้น คุณภาพชีวิตก็เปลี่ยนทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ดังนั้น เพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่จึงต้องเริ่มต้นการอนุรักษ์ไม่ให้เกิดสูญหายไป จึงควรเริ่มต้นที่ปลูกฝังแก่เยาวชนให้มีความรักในวัฒนธรรมของตน เพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะยาว พร้อมปฏิรูปและการพัฒนา ระบบและกลไกการบริหารราชการแผ่นดินในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทูทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยล้านนาที่มีคุณค่าและกำลังจะสูญหาย โดยหารูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยล้านนาแก่เยาวชน ในสถานศึกษาเขตพื้นที่ ตำบลมะขุนหวานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ทำประโยชน์ในการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและเป็นการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทยล้านนา ของชุมชน

ดังนั้น บทความวิจัยนี้นำเสนอผลจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยล้านนาเพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านและรักษาไว้ให้คงอยู่ไม่ทำให้วัฒนธรรมประเพณีสูญหายไปกับบรรพบุรุษ มีผู้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีนั้นๆ เพื่อพัฒนาการวัฒนธรรมประเพณีไทยล้านนา โดยใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยในการพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพ มีประโยชน์เกื้อกูลต่อการพัฒนาการศึกษา พัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคม สร้างและจรรโลงจิตสำนึกทางวัฒนธรรมอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และมีวิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่อย่างเชื่อมั่นบนพื้นฐานคุณค่าของวัฒนธรรมไทยล้านนา รวมทั้งสามารถรักษา พัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยล้านนาให้

เป็นสมบัติของมนุษยชาติ อันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของคนไทยภาคเหนือในบริบทของสังคมโลกอย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1 เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 2 เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 3 เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม

ความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรม มีนักวิชาการและหน่วยงานให้ความหมายของงานอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ดังนี้

กรมศิลปากร (2544 : 165) กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนี้

1. การส่งเสริมและสนับสนุน (rontio) กิ่ง การปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกทางวัฒนธรรม การดำเนินการให้มีการร่วมมือในการดำเนินการอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมทุกประเภท การส่งเสริมวัฒนธรรมอันเป็นส่วนร่วมของชาติ (งานประเพณี และเทศกาลต่างๆ) การอุปถัมภ์ศิลปิน และการทำให้ผลงานหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีคนรู้จักแพร่หลาย
2. การทำนุบำรุง (Preservation) คือการปกป้องและสงวนรักษาอนุสาวรีย์และแหล่งประวัติศาสตร์ การจัดตั้งและกรบำรุงรักษหอสุมุด หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์และสถานที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อกรสงวนรักษาและการบันทึหลักฐานทางศิลปวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายกรสงวนรักษาผลงานและการแสดงของศิลปินที่มีชื่อเสียง เช่น นักร้อง นักแสดง และนักดนตรี เป็นต้นหาการสงวนรักษาผลงานและการแสดงของศิลปินที่มีชื่อเสียงเช่น นักร้อง นักแสดง และนักดนตรี เป็นต้น
3. การแพร่กระจาย (Diftsion) คือ การแบ่งและจัดสรรเนื้อหาที่ในหนังสือพิมพ์และวารสารสำหรับผลงานทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า การแบ่งการจัดสรรเวลาของรายการวิทยุและโทรทัศน์สำหรับเรื่องวัฒนธรรม การจัดพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่ การนำเรื่องวัฒนธรรมเข้าสู่หลักสูตรและวิชาเรียนในสถานศึกษา การจัดนิทรรศการ การจัดให้มีการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมในสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น ภาพผนังและการออกแบบที่เป็นวัฒนธรรม

4. การเสริมสร้างความเข้าใจและความซาบซึ้ง (Satisfaction) คือ การเพิ่มความสามารถในการอ่านหนังสือของประชาชน การลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ การส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้น จัดให้มีวิชาศิลปะแขนงต่างๆในโรงเรียนการสอนวิชาศิลปะทางโทรทัศน์ สนับสนุนการมีห้องหนังสือในครัวเรือน เพิ่มจำนวนผู้ยืมหนังสือโดยการจัดห้องสมุดสาขาหรือห้องสมุดเคลื่อนที่ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การปรับปรุงการท่องเที่ยวและกิจการโรงแรมสำหรับผู้มีรายได้น้อย

5. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Empowerment) คือ การกระจายอำนาจและการตัดสินใจในเรื่องวัฒนธรรมให้ภูมิภาคและท้องถิ่นตามความเหมาะสม การจัดตั้งองค์กรระดับภูมิภาคและท้องถิ่น พร้อมด้วยทรัพยากรสำหรับการพัฒนาวัฒนธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมและช่วยเหลือหน่วยงานอาสาสมัครระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ช่วยเหลือให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรู้ส่วนเห็นและร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม

6. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Social Justice) คือ การรวบรวมและจัดพิมพ์และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการทางกิจกรรมวัฒนธรรมของประชาชน การกำจัดช่องว่างและความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้โอกาสชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรม และกาช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมรู้เห็น และร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม และการช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย 7. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม (Education) คือ การเพิ่มเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมในหลักสูตร จัดสรรอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกให้เพียงพอสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมทางศิลปะและวัฒนธรรม ส่งเสริมกิจกรรมศิลปะของเยาวชน

8. การดำรงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม (Quait) คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพ และมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรมด้วยการจัดประกวดการแข่งขันและวิธีการอื่นๆ รวมทั้งการป้องกันสิ่งเลวร้ายไม่ให้เข้ามาบ่อนทำลายความดีงามเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่และเจริญยิ่งขึ้นไป

9. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาติ (International Relations) คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศส่งเสริมการศึกษาภาษาต่างประเทศ และวรรณกรรมต่างชาติ รวมทั้งศึกษาภาษาไทยและวรรณกรรมของชนเผ่าไทยในประเทศต่างๆแลกเปลี่ยนกิจกรรมและบุคลากรทางวัฒนธรรม สนับสนุนให้มีการศึกษาวัฒนธรรมของชาติอื่นเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ

10. การสร้างสรรค์ (Creation) กล่าวคือ วัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าและเรียกว่ามีการพัฒนานั้นจะต้องมีภาวะการสร้างสรรค์ การคิดค้น และการพัฒนาวัฒนธรรมเก่าๆให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่อง อาทิ มีการสร้างสรรค์งานใหม่ทางศิลปะ การคิดค้นวิจัยเรื่องราวต่างๆของวัฒนธรรมมีการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ และกาพัฒนาของที่เคยใช้แต่เดิมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

11. การปรับปรุงวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวัน (Daily Life) คือ การปรับปรุงวิถีชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เสื้อผ้าสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค รวมทั้งการบริการอนามัยการเพิ่มพูนสิ่งที่ดีงาม สิ่งบันเทิงในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน การจัดระบบและสิ่งแวดล้อมในสำนักงาน โรงแรมและสถานที่ประกอบการต่างๆให้เรียบร้อยสวยงามมีความเพียงพอทั้งในคน

ปริมาณ และคุณภาพสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึง วิธื่อนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. เร่งรัดและกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนเอาใจใส่ควบคุม ดูแล และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมและได้ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง
3. ป้องกันมิให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม วัฒนธรรม

ประมวล คิดคินสัน (2526 : 91) ยืนยันว่า วิธีที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดความรู้ที่ได้ปฏิบัติกันมาก็คือการอาศัยพิธีกรรมเป็นเครื่องบันทึกความรู้ให้ชนรุ่นต่อ ๆ ไปวิธีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมที่ยอมรับความสัมพันธ์ต่างๆ ดังกล่าวและยึดถือปฏิบัติในสิ่งที่สังคมได้สร้างขึ้นมาเหล่านี้เรียกว่า เป็นคุณค่าหรือความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” การให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าดั้งเดิมของชุมชน ดังปรากฏการณ์ที่มีให้เห็นในหลาย ๆ ชุมชน อาทิ การเคารพผู้อาวุโส การทำบุญ หรือความเชื่อในเรื่องการทำความดี ฯลฯ

บุญเทียน ทองประสาน (2531 : 72) พบว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้ เป็นส่วนที่สมาชิกของชุมชนได้ร่วมกันสร้างขึ้นมีการดำรงอยู่อย่างสอดคล้องและรับใช้ชุมชนอย่างต่อเนื่องแต่ในกระบวนการพัฒนาการทางวัฒนธรรมของประชาชน นอกจากจะมีส่วนที่ชุมชนสร้างกันขึ้นมากแล้ว ยังมีส่วนที่สร้างจากอำนาจ(รัฐ) เพื่อใช้ครอบงำ ซึ่งส่วนนี้ จากสังคมในอดีตจะเห็นว่า ชุมชนดั้งเดิมมีความพยายามที่จะต่อต้านจึงทำให้เกิดส่วนที่เกิดจากการปรับตัวหรือการผลิตความคิด อุดมการณ์ขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เข้ามากระทบชุมชนภายในในกระบวนการทางวัฒนธรรม เมื่อเกิดวิกฤตการทางสังคม ชุมชนก็จะมีการปรับหรือสร้างใหม่ทางอุดมการณ์อยู่เสมอ ซึ่งการปรับหรือสร้างใหม่นี้ อาจจะออกมาในรูปของ

1. รับทั้งหมด
2. ปรับบางส่วน
3. ต่อต้าน/ปฏิเสธ
4. รับแต่รูปแบบแต่ไม่รับเนื้อหา

บุญสม ยอดมาลี (2558 : 68) การอนุรักษ์หรือธำรงมรดกทางวัฒนธรรมคือการที่คนรุ่นหลังควรตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้น โดยการอนุรักษ์นั้นจะทำในเชิงปฏิบัติ คือการดูแลรักษาและการสืบสวนวัฒนธรรมนั้น ๆ ไม่ให้หายไป ซึ่งการอนุรักษ์หรือการธำรงวัฒนธรรมเป็นเหมือนเครื่องช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดการหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของตน ก่อให้เกิดเป็นความรักและความผูกพัน รวมทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีอีกด้วย¹

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์หรือการธำรงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่คนรุ่นหลังควรที่จะใส่ใจหรือตระหนักถึงให้มาก เพราะ มรดกทางวัฒนธรรมจะสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาตินั้น ๆ และยังก่อให้เกิดความผูกพันกันหรือความรักในชาติของตนส่งผลไปถึงการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาชาติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการ

คงอยู่ของชาตินั้น ๆ ซึ่งหลักการที่สามารถทำได้คือ การสะสมและการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

2. ศึกษาวัฒนธรรมประเพณีล้านนา

ประเพณี (tradition) เป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ ฯลฯ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่างๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นคืออยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ตึกก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคม รับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็น วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด วัดวาอารามต่างๆ ในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนาด้วยศิลปกรรมที่งดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาล เป็นต้น

ประเพณี คือ ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็น แบบอย่างเดียวกัน เป็นระเบียบแบบแผน ที่เห็นว่าถูกต้อง หรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ และมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา

ประเภทของประเพณี

1. จารีตประเพณี เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับศีลธรรม และสวัสดิภาพของสังคมส่วนรวม มีการบังคับให้กระทำ ถ้าไม่ทำถือว่าผิดหรือชู้ต้อมมีการลงโทษ

2. ขนบประเพณีเป็นประเพณีที่ได้มีระเบียบแบบแผนวางไว้โดยตรง หรือโดยอ้อม

- โดยตรง คือมีระเบียบกฎเกณฑ์กำหนดไว้ชัดเจน

- โดยอ้อม เป็นประเพณีที่รู้จักกันทั่วไป ไม่ได้วางไว้แน่นอน ปฏิบัติโดยการ บอกเล่าสืบต่อกันมา

3. ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดา ไม่มีระเบียบแบบแผน เหมือนขนบธรรมเนียม ไม่มีกฎผิดเหมือนจารีตประเพณี เป็นเรื่องที่ปฏิบัติกัน มาจนเกิด ความเคยชิน จนไม่รู้สึกรู้เป็นหน้าที่

ศรีเลา เกษพรหม ประเพณีวัฒนธรรมการปลูกเรือนนั้น ในแต่ละสังคมย่อมมีวิธีการที่แตกต่างและคล้ายคลึงกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อม ประเพณีการปลูกเรือนล้านนาแฝงไว้ด้วยคติความเชื่อของสังคมนั้นๆซึ่งเป็นตัวกำหนดพื้นฐานของการปลูกสร้างบ้านเรือนเพื่อให้บังเกิดความอยู่เย็นเป็นสุขแก่ผู้อาศัยในเรือนนั้นๆ การ “ปกหยอยเฮือน” เป็นคำพูดในภาษาล้านนา หมายถึงประเพณีการปลูกเรือนล้านนา แต่เดิมที่อยู่อาศัยของชาวล้านนามีด้วยกันหลายระดับ แล้วแต่ฐานะของเจ้าของมีตั้งแต่ตูปติดดิน ตูปหมาแหงน ตูปหย่างร่างเรือน ตูปพื้นหลองข้าว เรือนไม้บัว เรือนเครื่องไม้จริง เรือนไม้จริงล้วน คือพื้นแป้นฝาแป้น เป็นต้น

การครองเรือนของคนล้านนา แต่โบราณนิยมให้ฝ่ายชายอยู่ร่วมกับฝ่ายหญิง เรียกว่า วิวาหมงคล หรือ วิวาหะมังคละ เพื่อให้ฝ่ายชายได้รับใช้บิดามารดาฝ่ายหญิง เรียกว่า “ได้ลูกอ้ายหลานชาย” เพื่อเป็นการตอบแทนที่ฝ่ายชายได้ลูกสาวของเขามาเป็นภรรยา เป็นเวลา 3 ปีเป็นอย่างน้อย จึงจะแยกตัวลงมาตั้งเรือนใหม่

อีก 1 ครอบครัวยุคหนึ่ง เรียกว่า “ลงปักขังตั้งกิน” การปลูกเรือนในสมัยโบราณจะปลูกให้ตีที่เดียวเลยไม่ได้ ถ้าวัดจะเกิดโรคภัยไข้เจ็บ แต่ถ้าฟัน 3 ปีไปแล้วจะปลูกเรือนแบบใดก็ได้ไม่มีขีดอันใด ในปีแรกต้องปลูกเรือนแบบฝั่งเสาตั้งจากดินขึ้นไป เรียกว่า “เสาดั้งจ้ำดิน” เรือนแบบนี้อยู่ได้ประมาณ 1 ปีเท่านั้นก็ต้องรื้อปลูกใหม่ การปลูกเรือนในปีที่ 2 จะสร้างเรือนผูก คือผูกข้อผูกกับเสาเรือนได้โดยเสาดั้งตั้งจากข้อขึ้นไป ปีที่ 3 จึงจะปลูกเรือนแบบเจาะรูซื่อรูป เพื่อสวมเข้ากับเดือยปลายเสาได้ เรียกว่า “เรือนซื่อสุข” ในการปลูกเรือนใหม่ชายหนุ่มจะต้องหาสถานที่อยู่และเตรียมอุปกรณ์ในการทำบ้านไว้พร้อมมูล

บุญเลิศ คุรุเมือง ในอดีต การจัดประเพณีทานก๋วยสลาก ถือเป็นธรรมเนียมว่า จะต้องจัดที่วัดสำคัญก่อน ในจังหวัดเชียงใหม่ จะต้องเริ่มจัดหรือทานก๋วยแรกที่วัดเชียงมั่นก่อนแห่งอื่น เพราะถือว่าเป็นวัดของพญามังรายมหาราช ผู้สร้างเมืองเชียงใหม่ ในจังหวัดลำปาง จะเริ่มจัดวัดปางกอก่อนวัดอื่น เพราะเป็นวัดต้นตระกูลของเจ้าเจ็ดตน (หนานทิพย์ช้าง) (สงวน โชติสุขรัตน์, 2512, หน้า 14) ในจังหวัดน่าน เริ่มจัดประเพณีทานก๋วยสลากที่วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ซึ่งเป็นวัดหลวงก่อน จึงจะจัดประเพณีที่วัดอื่นๆได้ แต่ปัจจุบันจัดให้มีประเพณีนี้ขึ้นตามสะดวก

มณี พะยอมยงค์ ประเพณีทานก๋วยไฟพระเจ้า คือการนำเอาฟืนมาเผา เพื่อให้พระพุทธรูปเจ้าได้ผิงไฟ จัดขึ้นในช่วงเดือน 4 เหนือ หรือประมาณเดือนธันวาคมถึงมกราคม ในวันขึ้น 15 ค่ำของเดือน เป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็น ชาวล้านนามีความเชื่อว่า พระพุทธรูปเจ้าหรือพระพุทธรูปในวิหารก็รู้สึกถึงความหนาวเย็นเช่นเดียวกับคนเรา จึงร่วมกันหาไม้ฟืนมาจุดเผาไฟผิงให้เกิดความอบอุ่น ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับบริบททางสภาพแวดล้อม เนื่องจากในดินแดนล้านนาเป็นพื้นที่ที่มีความหนาวเย็นมาก รวมทั้งมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ต้นไม้ขึ้นหนาแน่น และมีความชื้นสูง การผิงไฟนอกจากจะให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายแล้วยังขับไล่ความชื้นในอากาศที่เป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

สนั่น ธรรมธิ คำว่า “หลัว” เป็นภาษาล้านนา หมายถึง ฟืน ส่วนคำว่า “หิง” หมายถึง การผิงไฟ และคำว่า “พระเจ้า” หมายถึง องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประเพณีทานก๋วยไฟพระเจ้ามีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาอย่างแพร่หลายทั่วไปในล้านนา แต่ปัจจุบันเหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่ง ส่วนมากจะเป็นวัดที่อยู่แถบชนบทห่างไกล และสามารถเสาะหาฟืนได้ง่าย ได้แก่วัดยางหลวง และวัดป่าแดด อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ประเพณีนี้มักจะทำควบคู่ไปกับประเพณี “ทานข้าวล้านนาบตร” เพื่อบูชาแม่โพสพ และทานข้าวใหม่ให้แก่วัด บางแห่งก็เรียกรวมว่าเป็นประเพณี “ทานข้าวใหม่-หิงไฟพระเจ้า” หลังจากสิ้นเดือน 3 เหนือ หรือประมาณเดือนธันวาคม พระ เณร และฆโยมวัด จะพากันออกไปหาฟืนในป่า เพื่อเตรียมไว้สำหรับทานก๋วยไฟพระเจ้าในเดือนยี่เป็ง

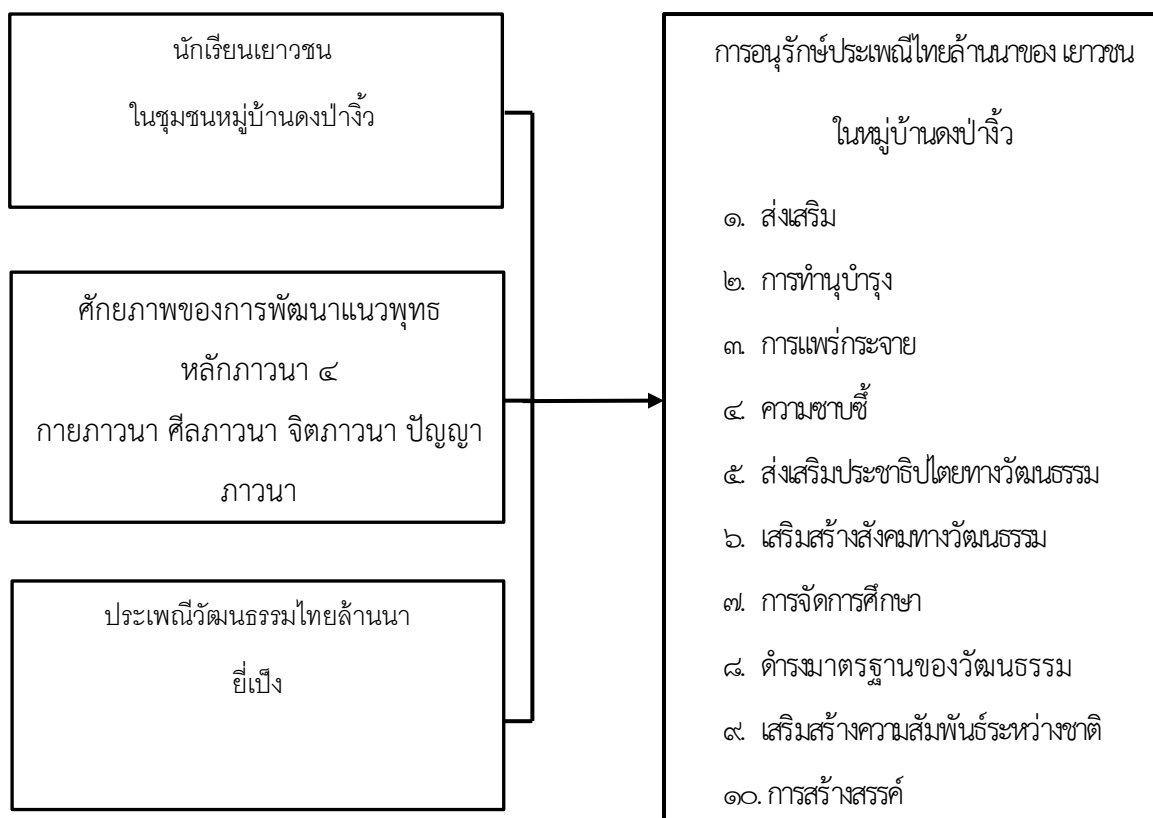
ประเพณียี่เป็ง หรือประเพณีเดือนยี่ คำว่า ยี่ในภาษาล้านนาหมายถึงเดือน 2 ส่วนคำว่า เป็ง หมายถึง ค่ำที่มีพระจันทร์เต็มดวง ดังนั้น ยี่เป็ง จึงหมายถึงวันเพ็ญเดือนยี่ ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบสองของภาคกลาง การนับเดือนของล้านนานั้น เร็วกว่าภาคกลาง 2 เดือน อันเนื่องมาจากการนับเดือนของชาวล้านนาเป็นการนับทางจันทรคติแบบจีน ประเพณียี่เป็ง ถือเป็นประเพณีที่สนุกสนานรื่นเริงของชาวล้านนาในยามฤดูปลายฝนต้นหนาว ท้องทุ่งข้าวออกรวงเหลืองอร่าม บางแห่งอยู่ในระหว่างเก็บเกี่ยว ท้องฟ้าปลอดโปร่งแจ่มใสยิ่งนัก ดังนั้น ในช่วงฤดูนี้ เด็กๆจึงพากันเล่นว่าวกันอย่างสนุกสนานตามท้องทุ่ง และยังเข้าใกล้วันเพ็ญสิบห้าค่ำ

เดือนยี่ มักจะได้ยินเสียง บอกลบ(ประทัด) ที่ชาวล้านนาจุดเล่นดังอยู่ทั่วไป พระและเณรช่วยกันทำว่าวม(โคมลอย) และปล่อยขึ้นสู่ท้องฟ้า กิจกรรมเหล่านี้ เป็นสัญลักษณ์บอกว่าใกล้จะเข้าสู่เดือนยี่เป็งแล้วในยามค่ำคืนยี่เป็งของชาวล้านนา หมู่บ้านจะสว่างไสวด้วยแสงผางประทีป (ประทีป) ที่ชาวล้านนาจุดบูชา เรียงรายทั่วทุกครัวเรือน บริเวณที่จุด ได้แก่ บันได หน้าต่าง ยุงข้าว นอกจากนี้ ยังจุดโคมไฟใส่ค้ำแขวน บริเวณหน้าบ้านประดับตกแต่งด้วยซุ้มประตูป่า ปักโคมหุกระต่ายเรียงรายทั้งสองฝากของท้องถนนในหมู่บ้านที่วัดมีเทศนาธรรมตั้งธรรมหลวงหรือเทศน์มหาชาติ ทำซุ้มประตูป่า ชัตราชวัตร ปักช่อตุง จำลองเขาวงกต ภายในวิหาร ประดับตกแต่งด้วยตุ๊กพระบฏเล่าเรื่องพระเวสสันดรชาดก และลานวัดมักจุดบอกไฟ (ดอกไม้ไฟ) เพื่อบูชาพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ในภัททกัปนี้ คือ พระกกุสันธะพุทธเจ้า พระโกนาคมะพุทธเจ้า พระกัสสปะพุทธเจ้า พระศากยมุนีโคตมะพุทธเจ้า และพระอริยมตตริยพุทธเจ้า

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยเสนอตามกรอบคิดดังแผนภาพต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชน ดังนี้

3.1.1. เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ข้อมูล สติติ รายงานการวิจัย รายงานของหน่วยงานต่าง ๆ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม โดยศึกษาความเห็นของครู อาจารย์ ผู้บริหารใน สถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองเยาวชน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อ สร้างรูปแบบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจี้ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

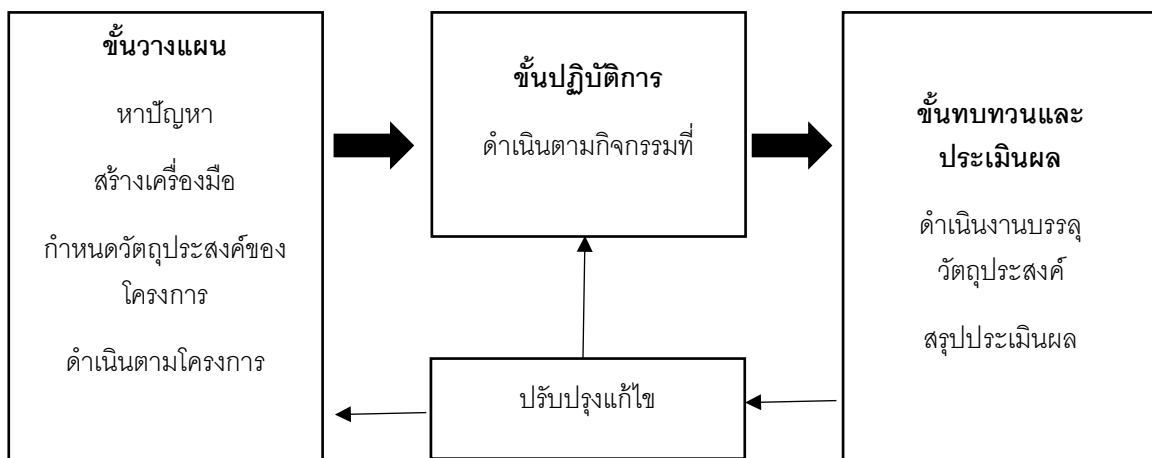
3.1.2 เชิงปฏิบัติการ (Action Research)

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาคือเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจี้ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการปฏิบัติการที่ใช้ในงานวิจัย

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง โดยปรับปรุงรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการของนักศึกษาหลายท่าน ซึ่งได้รูปแบบ กระบวนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ

1. ช้้นวางแผน
2. ชั้นปฏิบัติการ
3. ชั้นทบทวนและประเมินผลเพื่อปรับปรุงกิจกรรมโครงการ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจี้ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาโดยดำเนินการตามกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจี้ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการ การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นโดย การรักษาฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม

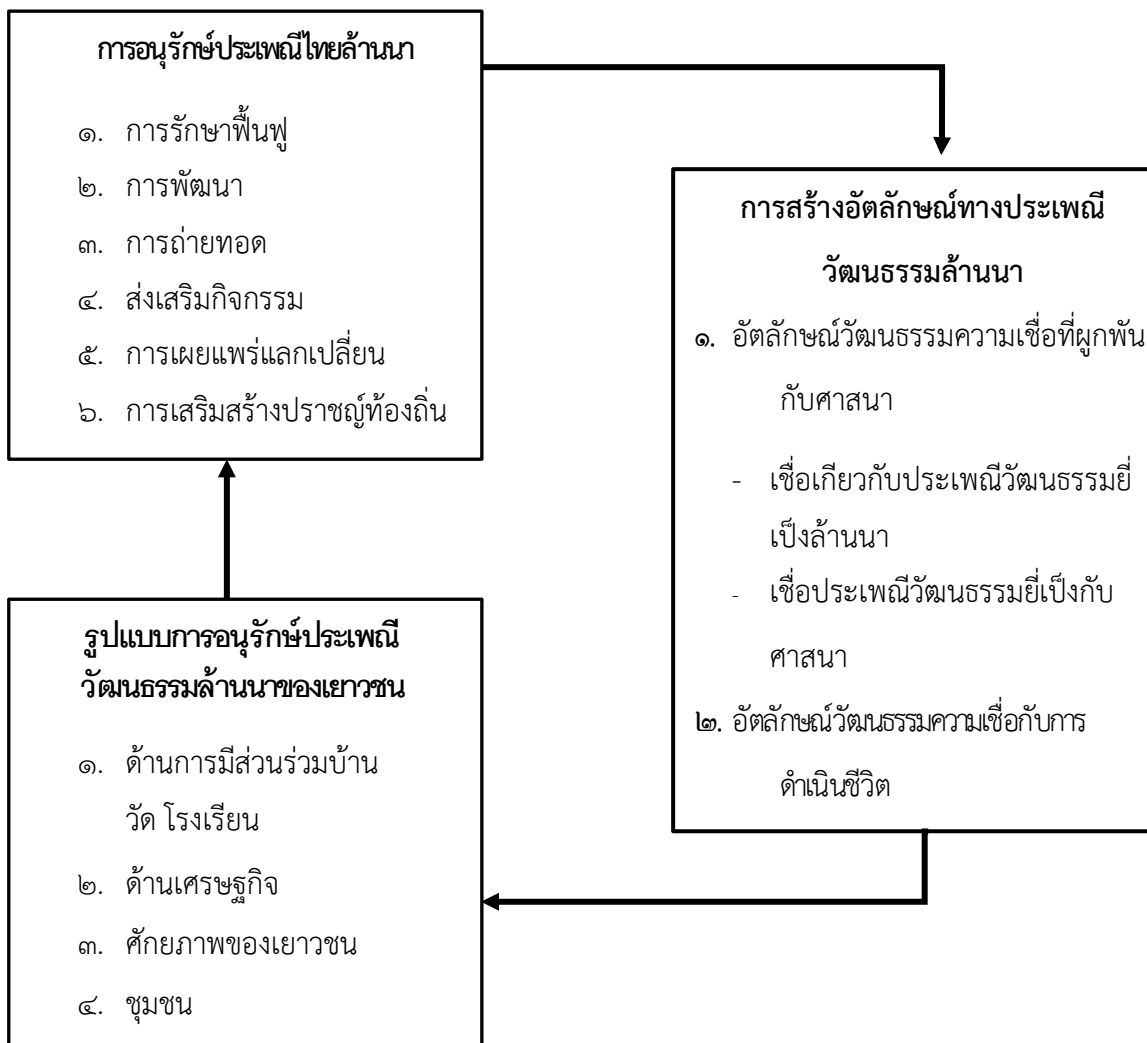
คุณธรรม และค่านิยม การพัฒนา ควรริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ ส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่

2. การสร้างอัตลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมชุมชนและตัวบุคคล โคมเป็นอัตลักษณ์ของล้านนา เป็นสิ่งที่ชาวล้านนา ใช้สำหรับจุดไฟให้แสงสว่างสืบทอดกันมาแต่โบราณ ผ่องไปด้วยเรื่องราวของวิถีชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา ในวัฒนธรรมชาวล้านนา โคมเป็นมากกว่าสิ่งของที่ถูกคิดประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้งานในการช่วยกำบังไฟที่จุดส่องสว่างไม่ให้ดับ แต่เป็นเรื่องราวของงานหัตถศิลป์ที่เกิดขึ้น ควบคู่กับเรื่องราววิถีชีวิต ความศรัทธา ความเชื่อ จารีตประเพณีของชาวล้านนา ที่สั่งสมส่งต่ออย่างรุ่นสู่รุ่น เกิดเป็นงานศิลปหัตถกรรมโคมล้านนาที่มีความงดงาม ประณีต โคมเป็นของสูงที่แสดงถึงความสว่างไสวรุ่งโรจน์ ชาวล้านนาจุดโคมเพื่อเป็นพุทธบูชาโดยเป็นอามิตูบูชา คือบูชาด้วยวัตถุสิ่งของซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความน้อมรับ หรือรับเอาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง เป็นสรณะ บูชาเทพารักษ์ ทำให้บ้านมีแสงสว่าง เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป

3. รูปแบบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเรื่องประเพณีวัฒนธรรมล้านนา คือประเพณียี่เป็งที่เป็นประเพณีที่โดดเด่นของคนล้านนา มีการร่วมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นยี่เป็ง เยาวชนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนโบราณที่มีชีวิตแบบเรียบง่าย และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์ การละเล่นแบบพื้นบ้านของท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่าวิถีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ตามแนวราชดำริของพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 9 โดยใช้วิถีการดำเนินชีวิตกับประเพณีวัฒนธรรม รู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรม และรู้จักและหวงแหนบ้านเกิดของตนเองมากยิ่งขึ้นสามารถสังเคราะห์รูปแบบได้ 3 ประการหลัก คือ 1) การใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ที่วัด และ 3) การจัดการความรู้ ที่โรงเรียน

สรุปองค์ความรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยมีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1 การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการ การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นโดย การรักษาฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม การพัฒนา ควรริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรรคัดกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ ส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการ

ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์อัตลักษณ์ทางล้านนาของชุมชนเทศบาลตำบลเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้อาวุโสในชุมชนต้องอธิบายความหมายและความสำคัญของเอกลักษณ์ล้านนาให้คนรุ่นหลังเข้าใจให้เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ล้านนาที่สะสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เปิดพื้นที่ให้มีการแสดงออกให้แก่อัตลักษณ์ล้านนา ซึ่งอาจต้องมีการประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยใน ส่วนของผู้นำจะต้องเป็นบุคคลในชุมชนเชื่อถือ มีความเข้มแข็งสามารถสร้างศรัทธาในแก่สมาชิกในชุมชนหันมาร่วมมือในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ล้านนา และที่สำคัญ หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุน ส่วนแนวทางการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ล้านนาจะต้องมีองค์ประกอบ คือ 1) กลุ่มผู้สื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสารและผู้รับสารที่จะต้องมีความเชื่อถือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำหรือผู้ส่งสารต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่กลุ่มผู้รับสาร 2) เนื้อหาการสื่อสารที่จะใช้ถ่ายทอดอัตลักษณ์ล้านนา จะต้องเป็นเนื้อหาแสดงถึงอัตลักษณ์ล้านนาที่ตกทอดมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการประยุกต์ไปตามยุคสมัย แต่ก็จำเป็นต้องมีกลิ่นไอแห่งล้านนาดำรงอยู่ด้วยเสมอ และ 3) ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย เครื่องมือการสื่อสาร อาทิ เสียงตามสาย โทรศัพท์ การประชุมกลุ่ม สื่อ สังคม และกิจกรรมการสื่อสาร ได้แก่ กิจกรรมการสื่อสารภายในกลุ่มหรือภายในชุมชน และกิจกรรมการสื่อสารสู่สาธารณะ จะต้องเข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ เพื่ กระตุ้นให้เกิดการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ล้านนาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2 การสร้างอัตลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมชุมชนและตัวบุคคล โคมเป็นอัตลักษณ์ของล้านนา เป็นสิ่งที่ชาวล้านนา ใช้สำหรับจุดไฟให้แสงสว่างสืบทอดกันมาแต่โบราณ แผลงไปด้วยเรื่องราวของวิถีชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา ในวัฒนธรรมชาวล้านนา โคมเป็นมากกว่าสิ่งของที่ถูกคิดประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้งานในการช่วยกำบังไฟที่จุดส่องสว่างไม่ให้ดับ แต่เป็นเรื่องราวของงานหัตถศิลป์ที่เกิดขึ้น ควบคู่กับเรื่องราววิถีชีวิต ความศรัทธา ความเชื่อ จารีตประเพณีของชาวล้านนา ที่สั่งสมส่งต่ออยู่รุ่มร่าม เกิดเป็นงานศิลปหัตถกรรมโคมล้านนาที่มีความงดงาม ประณีต โคมเป็นของสูงที่แสดงถึงความสว่างใสรุ่งโรจน์ ชาวล้านนาจุดโคมเพื่อเป็นพุทธบูชา เทพารักษ์ ทำให้บ้านมีแสงสว่าง เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป สอดคล้องกับ ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนา ของจังหวัดลำปาง พบว่า แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนา จังหวัดลำปาง กำหนดไว้ 7 ด้าน ดังนี้ ด้านการจัดการและวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมของล้านนา ด้านการทำนุบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น, ด้านการสืบทอดวัฒนธรรม, ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม, ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ, ด้านการศึกษา, และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวทางทั้ง 7 ด้าน ล้วนได้รับความเห็นชอบและความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

3 รูปแบบการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเรื่องประเพณีวัฒนธรรมล้านนา คือประเพณียี่เป็งที่เป็นประเพณีที่โดดเด่นของคนล้านนา มีการร่วมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นยี่เป็ง เยาวชนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนโบราณที่มีชีวิตแบบเรียบง่าย และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์ การละเล่นแบบพื้นบ้านของท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่าวิถีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ตามแนวราชดำริของพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 9 โดยสอดคล้องกับ รายงานการประชุม คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2558 เสนอกลยุทธ์ระดับชุมชนในการ พัฒนางานด้านเด็กและเยาวชน (Community Strategies) ดังนี้ การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างเสริม ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน ในบริบทต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเด็กและเยาวชนโดยได้ ศึกษาในบริบทต่างๆที่มีอยู่เดิม คือ กิจกรรมครอบครัว กิจกรรมสถานศึกษา กิจกรรมชุมชน และกิจกรรมอื่นๆ ที่สร้างเสริมต้นทุนชีวิตที่ขาดหายไปในกลุ่มเสี่ยงต่างๆ เช่น กรณีเสี่ยงทางเพศ ยาเสพติด ความรุนแรง เป็นต้น โดยแผนงานสุขภาพเด็กและเยาวชนกำลังสร้างระบบการจัดการโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว สำหรับเด็กและเยาวชน อีกทั้งส่วนที่ยังขาดอยู่ก็จะได้พัฒนา หรือเสนอให้พัฒนาขึ้นเพิ่มเติม กระบวนการนี้ทำให้เกิด รูปแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ใช้วิถีการดำเนินชีวิตกับประเพณีวัฒนธรรม รู้ถึงคุณค่าของ วัฒนธรรม และรู้จักและหวงแหนบ้านเกิดของตนเองมากยิ่งขึ้นสามารถสังเคราะห์รูปแบบได้ 3 ประการหลัก คือ 1) การใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) การสร้างกระบวนการการเรียนรู้ที่วัด และ 3) การจัดการความรู้ ที่โรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสถิติฯ เผยผลสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต ปี 2561

สมิธ,เอช วาริงตัน, ไทย -- ภูมิประเทศและการเดินทาง กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2544.

ประมวล คิดคินสัน, “คติชาวบ้าน : การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา”

กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., 2526.

บุญเทียน ทองประสาน, “แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในงานพัฒนา” กรุงเทพมหานคร : สภาคาทอริกแห่ง

ประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2531.

บุญสม ยอดมาลี, การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ปรับปรนและเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม, มหาสารคาม:

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน,2558.